

Justyna Stańczyk

„Eurosieroctwo” jako skutek migracji zarobkowej

Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy 17 (4), 31-38

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Justyna Stańczyk

Politechnika Śląska

e-mail: justynasapala@gmail.com

„Eurosieroctwo” jako skutek migracji zarobkowej

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na narastające zjawisko migracji zarobkowej i jej skutków w skali mikro w postaci eurosieroctwa. Rozważania skupiają się na ukazaniu negatywnego oraz pozytywnego oddziaływania migracji zarobkowej na rodzinę, a przede wszystkim na funkcjonujące w niej dzieci. Przedstawione zostały przeobrażenia, jakim ulegają podstawowe funkcje rodziny oraz ich wpływ na funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i szkolnym dzieci w sytuacji rozłąki rodziny spowodowanej migracją zarobkową rodziców.

Słowa kluczowe: eurosierota, eurosieroctwo, migracja zarobkowa, rodzina migracyjna.

Wstęp

Migracja to wędrówka, przemieszczanie się ludności, które ma na celu zmianę miejsca zamieszkania na stałe lub na jakiś czas¹. Migracje są nieuniknionym elementem życia społecznego. Już społeczeństwa pierwotne, chcąc przetrwać, przemieszczały się w celu zdobycia pożywienia². Na przestrzeni lat różnorakie motywy migracji ukształtowały jej typologię. Wyróżnić zatem możemy migracje: indywidualne i grupowe, międzynarodowe, wewnętrzne, ekonomiczne (zarobkowe), społeczne, polityczne oraz religijne³.

W dobie kryzysu gospodarczego i wzrostu znaczenia współpracy transgranicznej między państwami Unii Europejskiej migracja zarobkowa jest procesem, który nie sposób zatrzymać. Od 2004 roku, kiedy Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, zauważalny jest znaczny wzrost emigracji z Polski na pobyt czasowy – od tego momentu aż do roku 2011 liczba migrantów podwoiła się⁴. Migracja, jak każde zjawisko społeczne, niesie za sobą

¹ *Lexykon PWN*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1972, s. 710.

² L. Leciejewicz, *Migracje w pradziejach i starożytności. Wprowadzenie do dyskusji* [w:] *Migracje: dzieje, typologia, definicje*, red. A. Furdal, W. Wysoczański, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2006, s. 15.

³ K. Olechnicki, P. Załęcki, *Słownik socjologii*, Wydawnictwo Graffiti BC, Toruń 2000, s. 128–129.

⁴ Państwa cieszące się największą popularnością wśród osób wyjeżdżających to: Wielka Brytania, Irlandia, Holandia, Niemcy. Około 75% emigrantów przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy. Zob.

pewne konsekwencje zarówno pozytywne, jak i negatywne. Rozpatrywanie skutków migracji zarobkowej zależy od przyjętej przez nas perspektywy, która może uwzględniać długo- lub krótkookresowy punkt widzenia, makro- lub mikroskalę, może odnosić się także, jak pisze J. Nakonieczna: „do punktu widzenia wszystkich stron, czyli osób wyjeżdżających, tych, co zostają, a także kraju przyjmującego migranta oraz kraju, z którego dana osoba pochodzi”⁵.

Niniejszy artykuł skupia uwagę na skutkach migracji w skali mikro, koncentrując rozważania wokół dzieci migrujących rodziców, które pozostają w kraju, biorą bierny udział w migracji⁶.

1. Eurosieroctwo – problemy teoretyczne

Pojęcie „eurosieroty” budzi w społeczeństwie mieszane odczucia. Z jednej strony sierota lub półsierota to dziecko, którego jeden lub oboje rodzice zmarli bądź je porzucili, ludzie łaskawym okiem, z pewnym współczuciem postrzegają takie dzieci. Z drugiej zaś strony przedrostek euro- implikuje pewne pozytywne skojarzenia, które kreowane przez mass media oraz instytucje proeuropejskie są od lat utrwalane w świadomości społeczeństwa jako coś dobrego, wartościowego.

Trudno jest, podając konkretną liczbę, oszacować, jaki jest faktyczny rozmiar zjawiska eurosieroctwa w Polsce. Podejmowane są próby identyfikacji rozmiarów zjawiska eurosieroctwa, nie odnoszą się one jednak do ogółu eurosierot w Polsce, lecz badają poszczególne regiony lub społeczności. W 2013 roku z Polski wyemigrowało na pobyt czasowy 2196 tys. osób⁷. Jednakże nie można stwierdzić, czy wszystkie te osoby wyjechały do pracy i zostały w kraju swoje dzieci. Warto też dodać, że dane opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny nie uwzględniają osób, które wyjeżdżając sezonowo do pracy, przebywają za granicą mniej niż 3 miesiące. Autorzy literatury przedmiotu podają szacunkowe liczby rozmiarów eurosieroctwa w kraju. Fundacja „Prawo Europejskie” podaje dane, według których w 2009 roku w 110 tys. rodzin w Polsce dzieci wychowywały się bez co najmniej jednego rodzica. Szacuje się również, że problem eurosieroctwa dotyka już co piątego dziecka w naszym kraju⁸.

Departament Badań Demograficznych, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2013*, Główny Urząd Statystyczny, s. 3–4, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5471/2/7/1/informacja_o_rozmiarach_i_kierunkach_emigracji_z_polski_w_latach_2004-2013.pdf, dostęp: 12.05.2015 r.

⁵ J. Nakonieczna, *Migracje międzynarodowe a rozwój państwa*, Instytut Stosunków Międzynarodowych UW, Warszawa 2007, s. 13.

⁶ Zofia Kawczyńska-Butrym wyróżnia dwa rodzaje uczestnictwa dzieci w migracji: 1. Biernie – dziecko pozostaje w kraju; 2. Czynne – dziecko towarzyszy rodzicom podczas migracji. Zob. Z. Kawczyńska-Butrym, *Dzieci i młodzież w migracjach – problemy edukacji i zdrowia* [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*, red. R. Bera, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2010, s. 176.

⁷ Departament Badań Demograficznych, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2013*, Główny Urząd Statystyczny, op. cit., s. 3.

⁸ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa w Polsce: skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010, s. 116–118.

Jak pisze S. Kozak: „eurosierota to dziecko, które wychowuje się bez co najmniej jednego rodzica, który wyjechał za granicę w celach zarobkowych”, a eurosieroctwo traktuje jako: „fakt nieposiadania przez kogoś obojga rodziców lub jednego rodzica, którzy opuścili kraj za pracą”⁹. Termin „eurosieroctwo” jest ściśle powiązany z problemem migracji zarobkowej, gdyż jest jej nieodwracalnym skutkiem. Jak zauważa E. Zawisza-Masłyk: „eurosieroctwo jest tworem lingwistycznym, który powstał na skutek dostrzeżenia problemów dzieci pozostających w kraju, podczas gdy ich rodzice przebywają czasowo w którymś z krajów Unii Europejskiej w celach zarobkowych”¹⁰.

Migracje zarobkowe mają tendencje wzrostowe, ich konsekwencje, a szczególnie eurosieroctwo, stają się poważnym problemem społecznym, często niedostrzegalnym przez organy państwa. W polskim prawodawstwie nie istnieją żadne uregulowania prawne dotyczące pomocy ze strony państwa wobec eurosierot. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. 2004, nr 64, poz. 593) wspomina o sierotach, pomijając eurosieroctwo.

W literaturze przedmiotu eurosieroctwo często traktowane jest jako sieroctwo społeczne. Według oficjalnych rządowych dokumentów z lat osiemdziesiątych sieroctwo społeczne definiowane jest jako: „stan, w którym dziecko posiada jedno lub dwoje rodziców niewywiązujących się z podstawowych obowiązków opiekuńczo-wychowawczych”¹¹. Natomiast S. Kozak upatruje przyczyn sieroctwa społecznego w nieprawidłowym funkcjonowaniu rodzin, które powodowane jest przez brak troski o dziecko, przestępczość, demoralizację rodziców lub poważne problemy opiekuńczo-wychowawcze¹². Zatem uznawanie eurosieroctwa jako sieroctwa społecznego, które powodowane jest m.in. przez takie dewiacje społeczne jak np. alkoholizm, jest niezwykle krzywdzące, gdyż jak wiadomo, przyczyną migracji zarobkowej jest zapewnienie lub polepszenie warunków bytowych rodzinie.

Według S. Kaczora i T.Z. Garlei powinno się zaprzestać używania terminu eurosieroctwo, gdyż stygmatyzuje on rodziców migrantów, przedstawiając ich jako „rodziców sierot”¹³, co w konsekwencji może prowadzić do utworzenia się przekonania, że rodzice migracyjni to rodzice „innej, gorszej kategorii”.

2. Charakterystyka rodziny migracyjnej

Współczesne rodziny ulegają różnorodnym zmianom poprzez zachodzące w społeczeństwach liczne procesy wynikające z postępującej coraz szybciej globalizacji. Rodziny migracyjne są efektem ciągłych i nieuniknionych gospodarczych oraz społecznych przeobrażeń współczesnego świata. W. Danielewicz nazywa rodziny, w których rodzic lub oboje rodziców przebywa za granicą w celach zarobkowych, rodzinami rozłączonymi z powodu migracji

⁹ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa...*, op. cit., s. 113.

¹⁰ E. Zawisza-Masłyk, *Wokół pojęcia „eurosieroctwo”*, „Opieka. Wychowanie. Terapia” 2008, nr 3–4, s. 40.

¹¹ *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Tom V, R – St, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2006, s. 733.

¹² *Ibidem*, s. 733.

¹³ S. Kaczor, T.Z. Garleja, *Sieroctwo emigracyjne – problemy i możliwości działań profilaktycznych* [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży...*, op. cit., s. 186.

zarobkowej¹⁴, takie rodziny stają się rodzinami czasowo niepełnymi ze względu na długotrwały pobyt rodzica za granicą¹⁵. Formalnie są to rodziny pełne, które tworzą jedną wspólnotę rodzinną, jednakże ze względu na wyjazd rodzica muszą przystosować się do nowo powstałej sytuacji i funkcjonować jak rodzina niepełna¹⁶.

Ze względu na duże spektrum różnicowania rodzin rozłączonych ze względu na migrację zarobkową rodziców wyróżnić można ich następującą typologię:

- rodziny czasowo niepełne z powodu zarobkowego pobytu jednego rodzica za granicą,
- rodziny czasowo niepełne z powodu zarobkowego pobytu obojga rodziców za granicą w tym samym czasie,
- rodziny czasowo niepełne z powodu zamiennych wyjazdów za granicę obojga rodziców,
- rodziny stale niepełne przed wyjazdem rodzica za granicę,
- rodziny stale niepełne na skutek rozvodu lub porzucenia w trakcie migracji zarobkowej¹⁷.

Można także wyróżnić rodziny rozłączone z powodu wyjazdu ojca lub rodziny rozłączone z powodu wyjazdu matki¹⁸. Z badań przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka w 2008 roku wynika, że podczas migracji zarobkowej jednego rodzica lub obojga rodziców dzieci pozostają pod opieką rodzica pozostającego w kraju, najbliższych krewnych, najczęściej jednak pod opieką dziadków, starszego rodzeństwa, dalszych krewnych, sąsiadów lub osób obcych. Dzieci trafiają także do placówek opiekuńczo-wychowawczych¹⁹.

Poprzez dokonanie analizy podstawowych funkcji²⁰, jakie powinna spełniać rodzina, najlepiej można zobrazować pewną dysfunkcjonalność rodzin rozłączonych z powodu migracji. Nieobecność rodziców wpływa szczególnie na realizację następujących funkcji rodziny:

- kontrolną,
- emocjonalną,
- opiekuńczo-wychowawczą²¹.

Potrzeba zapewnienia bytu materialnego (funkcja ekonomiczna) oraz przetrwania jest tak silna, że powyżej wymienione funkcje rodziny stają się zasadniczo drugorzędne. Funkcja kontrolna, która ma za zadanie wprowadzać w życie rodzinne dyscyplinę poprzez określone reguły i rytm dnia, staje się niemożliwa do wykonania przez rodzica migranta, któremu trudno na odległość egzekwować określone obowiązki i sprawować pieczę nad bezpieczeństwem

¹⁴ W. Danielewicz, *Rodzina migracyjna jako typ współczesnej rodziny w Polsce. Wybrane aspekty* [w:] *Wychowanie rodzinne w teorii i praktyce. Rozwój pedagogicznej orientacji famiologicznej*, praca zbiorowa pod redakcją A. W. Janke, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2008, s. 67.

¹⁵ E. Kozdrowicz, *Sytuacja dziecka w rodzinie samotnej matki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1989, s. 16.

¹⁶ W. Danielewicz, *Problemy rodzin czasowo niepełnych ze względu na długotrwały pobyt rodziców za granicą* [w:] *Pedagogika społeczna jako dyscyplina naukowa. Stan i perspektywy*, red. E. Marynowicz-Hetka, W. Danielewicz, Łódź 1998, s. 289.

¹⁷ W. Danielewicz, *Rodzina migracyjna...*, op. cit., s. 68.

¹⁸ Ibidem, s. 68.

¹⁹ *Wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka w sprawie tzw. „eurosieroctwa”*, <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/wystapienie-rzecznika-praw-dziecka-w-sprawie-tzw-eurosieroctwa>, dostęp: 4.02.2015 r.

²⁰ Tradycyjna typologia wyróżnia następujące funkcje rodziny: prokreacyjną, wychowawczo-socjalizacyjną, opiekuńczą, emocjonalną, ekonomiczną, stratyfikacyjną, kontrolną, rekreacyjno-towarzystwą [w:] *Encyklopedia socjologii*, t. 3, O – R, Oficyna Naukowa, Warszawa 2000, s. 314.

²¹ E. Mituła, *Rodziny pełne nie w pełni – eurosieroctwo. Opieka nad dzieckiem a migracja zarobkowa rodziców* [w:] *Rodzina we współczesności*, red. A. Ładzyński, Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2009, s. 172 – 173.

swoich pociech²². Dla rozwoju psychospołecznego oraz przystosowania do pełnienia społecznych ról kobiecych i męskich ważne jest, aby w procesie wychowawczym brali udział oboje rodzice. Migracja zarobkowa utrudnia zatem należyte wypełnianie obowiązków rodzicielskich. Trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą się przejawiać poprzez brak zaspokojenia potrzeby miłości, bliskości, bezpieczeństwa, akceptacji, co może w znaczący sposób wpłynąć na autorytet w rodzinie rodzica migranta, kontakty interpersonalne oraz rozluźnianie się więzi emocjonalnych w rodzinie, w której jedno lub dwoje rodziców z powodu pracy za granicą nie może brać czynnego udziału w procesie wychowawczym. Z punktu widzenia podtrzymywania więzi rodzinnych szczególnego znaczenia nabierają we współczesnym świecie mass media, które dzięki szerokiej dostępności, łatwości w obsłudze i stosunkowo niewielkim kosztom mogą przyczynić się poprzez dużą ofertę komunikatorów internetowych do zwiększenia częstotliwości kontaktów dzieci i małżonka z rodzicem migrantem.

Rodziny rozłączone z powodu migracji zarobkowej przeżywają dwa okresy stresu: czas rozłąki i czas powrotu²³. Sytuacja takich rodzin jest wysoce zróżnicowana, wpływ na nią ma szereg czynników, do których A. Jacewicz zalicza: częstotliwości wyjazdów rodzica, sposób komunikowania się z dzieckiem podczas nieobecności, sytuację rodziny przed wyjazdem rodzica, wiek dzieci, sposób radzenia sobie z sytuacją rozłąki przez pozostającego w kraju rodzica²⁴.

3. Skutki eurosieroctwa dla dziecka

Niezależnie od powodu (śmierć, rozwód, separacja itp.) nieobecność matki lub ojca w życiu dziecka wywiera na nie znaczący wpływ, szczególnie da się to zauważyć w sferze codziennego funkcjonowania w życiu społecznym, a przede wszystkim w życiu rodzinnym. Jak zauważa S. Kozak, inne są konsekwencje nieobecności w życiu dziecka matki, a inne w przypadku nieobecności ojca. Dziecko lepiej przyswaja społeczne role płci, obserwując bliską osobę dorosłą tej samej płci²⁵. Rola rodziców w kształtowaniu osobowości dziecka oraz przekazywaniu mu wartości i wzorców rodzinnych oraz społecznych jest zatem kluczowa.

Do typowych skutków psychologicznych bycia eurosierotą zaliczyć możemy:

- zachwianą psychikę,
- agresję,
- niską samoocenę,
- trudności w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami,
- nieufność²⁶.

W. Danielewicz zwraca także uwagę, że sytuacja rozłąki rodziny, szczególnie gdy jest to pobyt długoterminowy lub stały, prowadzi do rozluźnienia więzi między jej członkami,

²² T. Szlendak, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 117.

²³ A. Jacewicz, *Wybrane problemy funkcjonowania rodzin migrantów* [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży...*, op. cit., s. 202.

²⁴ Ibidem, s. 202.

²⁵ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa...*, op. cit., s. 130.

²⁶ Ibidem, s. 119.

co najczęściej prowadzi do poczucia osamotnienia dzieci²⁷. Badania przeprowadzone przez Rzecznika Praw Dziecka również wskazują na poczucie samotności wśród dzieci migrantów. Dodatkowo brak należytej dyscypliny związanej z brakiem jednego rodzica prowadzi do tzw. „wykolejenia”. Z badań wynika również, że eurosieroty częściej niż inni rówieśnicy biorą udział w bójkach, kradną lub dokonują innych zabronionych i karalnych czynów²⁸.

Z badań przeprowadzonych w województwie opolskim²⁹, które dotyczyły negatywnego wpływu migracji na więzi rodzinne i były przeprowadzane w szkołach, wynika, że dzieci migrantów w głównej mierze borykają się z problemami w nauce, brakiem motywacji do nauki, częstą nieobecnością oraz bieżącymi problemami szkolnymi, takimi jak: wagary, ucieczki, kradzieże, alkohol i inne używki³⁰. Takie problemy spowodowane są brakiem należytej kontroli i opieki rodzicielskiej, co może także sprawić, że eurosieroty zaczną przebywać wśród młodzieży ze środowisk patologicznych³¹.

Siła oddziaływania migracji zarobkowej rodziców oraz jej negatywne skutki zależą od wielu czynników, m.in. sytuacji opiekuńczo-wychowawczej przed wyjazdem rodzica migranta, organizacji życia rodzinnego przed i po wyjeździe rodzica migranta, wytworzonych więzi, poczucia bezpieczeństwa. Kluczowa staje się także długość nieobecności rodzica w życiu dziecka. Jeżeli migracja zarobkowa trwa do dwóch miesięcy, nie odnotowuje się znaczących zmian w rozwoju dziecka. Pierwsze skutki nieobecności rodzica migranta w życiu dziecka można zaobserwować w okresie od dwóch do sześciu miesięcy, może wtedy nastąpić osłabienie więzi emocjonalnej między rodzicem migrantem a jego dzieckiem. Pobyt rodzica migranta za granicą trwający od sześciu miesięcy do roku powodować może dodatkowo przejmowanie kulturowej roli rodzica migranta przez rodzica, który pozostał w domu. Ponadto, gdy rodzic pozostaje poza domem powyżej roku, możliwe jest wystąpienie efektu odrzucania u dzieci³².

Rozłąka rodziny spowodowana migracją zarobkową może także pozytywnie wpłynąć na niektóre aspekty życia dziecka i rodziny. Szczególnie ważna i odczuwalna przez członków rodziny staje się poprawa warunków materialnych związana z podjęciem pracy przez jednego lub oboje rodziców za granicą.

Ważnym pozytywnym aspektem migracji zarobkowej rodzica jest konieczność przejęcia jego obowiązków przez innych członków rodziny, co w konsekwencji prowadzi do większej samodzielności pozostającego w kraju małżonka oraz dzieci, wpływa także na budowanie poczucia odpowiedzialności wśród dzieci³³. Wypełnianie obowiązków nieobecnego

²⁷ W. Danielewicz, *Spoleczne konsekwencje migracji zarobkowych [w:] Migracja. Uchodźstwo. Wielokulturowość. Zderzenie kultur we współczesnym świecie*, red. D. Lalak, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2007, s. 162.

²⁸ *Wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka w sprawie tzw. „eurosieroctwa”...*, op. cit.

²⁹ Opolszczyzna to region, który jako pierwszy zajął się problematyką wpływu wyjazdów zagranicznych na życie rodzinne, co jest związane z faktem, iż wiele osób zamieszkujących ten obszar posiada podwójne obywatelstwo i często wyjeżdża do pracy w Niemczech.

³⁰ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa...*, op. cit., s. 117–118.

³¹ *Ibidem*, s. 116.

³² E. Zawisza-Masłyk, *Wokół pojęcia...*, op. cit., s. 42 [za:] B. Walczak, *Wychowawcze i edukacyjne konsekwencje migracji rodziców i opiekunów dzieci*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 2008, nr 5.

³³ W. Danielewicz, *Spoleczne konsekwencje...*, op. cit., s. 162.

rodzica pozwala także na poznanie i przystosowanie się do pełnienia funkcji i obowiązków postrzeganych przez społeczeństwo jako typowo kobiece lub typowo męskie.

Podsumowanie

Otwarcie granic państwowych generuje wiele problemów, w tym także problem eurosieroctwa. Trudno precyzyjnie oszacować rozmiary tego zjawiska, aczkolwiek można wnioskować, że narastająca migracja zarobkowa zwiększa liczbę eurosierot w Polsce. Skutki, jakie wywołuje brak rodzica, mogą negatywnie oddziaływać na życie i psychikę dzieci w każdym wieku.

Rozłąka rodziny spowodowana migracją zarobkową rodzica wpływa na organizację życia rodzinnego, zaspokajanie potrzeb miłości, opieki i bezpieczeństwa w rodzinie, może powodować negatywne zmiany w zachowaniu dziecka.

Problem eurosieroctwa w Polsce jest coraz częściej zauważalny, na co wskazują liczne publikacje na ten temat, lecz niestety pomoc w zwalczaniu jego skutków to problem ciągle marginalizowany, na co może wskazywać chociażby fakt, iż trudno znaleźć precyzyjne dane dotyczące rozmiarów tego zjawiska, które jest nieuniknionym procesem w obecnej globalnej rzeczywistości.

Bibliografia

- Danielewicz W., 1998, *Problemy rodzin czasowo niepełnych ze względu na długotrwały pobyt rodziców za granicą* [w:] *Pedagogika społeczna jako dyscyplina naukowa. Stan i perspektywy*, red. E. Marynowicz-Hetka, W. Danielewicz, Łódź.
- Danielewicz W., 2007, *Spoleczne konsekwencje migracji zarobkowych* [w:] *Migracja. Uchodźstwo. Wielokulturowość. Zderzenie kultur we współczesnym świecie*, red. D. Lalak, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Danielewicz W., 2008, *Rodzina migracyjna jako typ współczesnej rodziny w Polsce. Wybrane aspekty* [w:] *Wychowanie rodzinne w teorii i praktyce. Rozwój pedagogicznej orientacji familiologicznej*, praca zbiorowa pod redakcją A. W. Janke, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń.
- Departament Badań Demograficznych, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2013*, Główny Urząd Statystyczny, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5471/2/7/1/informacja_o_rozmiarach_i_kierunkach_emigracji_z_polski_w_latach_2004-2013.pdf, dostęp: 12.05.2015 r.
- Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, 2006, tom V, R–St, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Encyklopedia socjologii*, 2000, t. 3, O–R, Oficyna Naukowa, Warszawa.
- Jacewicz A., 2010, *Wybrane problemy funkcjonowania rodzin migrantów* [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*, red. R. Bera, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Kaczor S., Garleja T.Z., 2010, *Sieroctwo emigracyjne – problemy i możliwości działań profilaktycznych* [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*, red. R. Bera, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Kawczyńska-Butrym Z., 2010, *Dzieci i młodzież w migracjach – problemy edukacji*

- i zdrowia* [w:] *Wielka emigracja zarobkowa młodzieży. Wyzwania dla edukacji*, red. R. Bera, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Kozak S., 2010, *Patologia eurosieroctwa w Polsce: skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Kozdrowicz E., 1989, *Sytuacja dziecka w rodzinie samotnej matki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Leciejewicz L., 2006, *Migracje w pradziejach i starożytności* [w:] *Wprowadzenie do dyskusji*, red. A. Furdal, W. Wysocki, *Migracje: dzieje, typologia, definicje*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Leksykon PWN*, 1972, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Mituła E., 2009, *Rodziny pełne nie w pełni – eurosieroctwo. Opieka nad dzieckiem a migracja zarobkowa rodziców* [w:] *Rodzina we współczesności*, red. A. Ładyżyński, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocław.
- Nakonieczna J., 2007, *Migracje międzynarodowe a rozwój państwa*, Instytut Stosunków Międzynarodowych UW, Warszawa.
- Olechnicki K., Załęcki P., 2000, *Słownik socjologii*, Wydawnictwo Graffiti BC, Toruń.
- Szlendak T., 2011, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka w sprawie tzw. „eurosieroctwa”*, <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/wystapienie-rzecznika-praw-dziecka-w-sprawie-tzw-eurosieroctwa>, dostęp: 4.02.2015 r.
- Zawisza-Masłyk E., *Wokół pojęcia „eurosieroctwo”*, „Opieka, Wychowanie, Terapia” 2008, nr 3–4.

SUMMARY

Justyna Stańczyk

Euro-orphanhood as a result of economic migration

The aim of this article is to present the phenomenon of economic migration, which is becoming widespread, and the problem of euro-orphanhood resulting from it. The main focus is on displaying both positive and negative influences of economic migration on the family, in particular on children. The article describes the process of transformation which resulted in certain changes of major functions performed by the family and the effects of the former on children's school and family environment when they have to live without their parents due to their economic migration.

Key words: euro-orphan, euro-orphanhood, economic migration, migration family.

Data wpływu artykułu: 16.03.2015 r.

Data akceptacji artykułu: 27.04.2015 r.